

ԹԻԻ 309 Ե՛ ՏԱՐԻ Զ՛ ՇՐՋԱՆ

1873

ՕԴՈՍՏՈՍ 15 ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Մամուլի խմբագրությանը շնորհակալ է՝
Ստորագրութեան տեղն է Պօլիս, Զինճիրլի—խան վերելարի
թիւ 18 :
Դուրս ելթալիք թերթից փոստայի ծախքը առնողին վրայ է :

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ	60
Կեսաշրջանը	30
Մէկ թիւը փարայ	30
Մանուցմանց տողն է դահեկան	2

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԴԱՏՈՒԻԼԸ

(Տեսարանն է Ղալաթիոյ Խորհրդարանը)

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա՛

(Եսասքճի մը ներս մտնելով) — Քաղաքա-
կան ժողովոյ անդամները եկեր են՝ քննիչ
Յայնձնաժողովոյդ կողմէն ներկայանալ :

- Ըսէ՛ք թող քովի սենեակը սպասեն :
- Եկողները Քաղ. ժողովոյ անդամներն են :
- Հասկըցանք, սպասեն ըսինք ա՛ :

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ՛

— Քաղ. ժողովոյ անդամները ներս կան-
չելու շնորհն ընելու ըլլանք նէ, ոտքի՞ վրայ
պիտի կեցընենք, չէ նէ մի պիտի նստեցը-
նենք :

- Հարկաւ պիտի նստեցընենք :
- Ոչ, ոտքի վրայ պիտի կեցընենք :
- Նստէին պիտի զայէր դէմերնիս . մենք
դատաւոր, անոնք ամբաստանեալ, կամ աւե-
լի ճիշդն ըսելու համար, տապալեալ :
- Ոչ, կը ներէք, անոնք տապալեալ չեն,
տակաւին Ազգ. վարչութեան անդամ են :
- Ոչ, անդամ չեն . — Ոչ անդամ են . —
Անդամ չեն . — Անդամ են :

— Կեցէք մի՛ կռիւ ընէք . ես տարակոյս,
նիդ փարատեմ . ըստ որոշման Ընդհ. ժողովոյ
տակաւին Քաղ. ժողովոյ անդամ են . բայց ըստ
Յայնձնաժողովոյ անդամ չեն . Ընդհ. ժողովոյ
որոշումը քանի՞ կառնես . Աստուած մեր տիւ-
րմաթութիւնը պակաս չընէ . անանկ ձեռով նա-
մակ մը զրեր է որ, կաղացողը կրնայ նէ ըսէ
որ ասիկայ Ընդհ. ժողովոյ որոշման համաձայն
չէ . Քաղ. ժողովոյ անդամներն ալ հաթար ու-
նին նէ այս նամակով՝ տակաւին վարչութեան
անդամ ենք ըսելով՝ ոտքերնին Պատրիարքա-
րանէն ներս խոթեն :

— Մեր տիրութեան թիւն ալ պարծանքը
հոտ է :

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ՛

- Ներս կանչեցէք ս՛ա մարդիկը :
- Ո՛ր մարդիկը :
- Մ՛ա իշտէ Քաղ. ժողովոյ անդամ էին ,
ինչ էին , այն մարդիկը :
- Ծօ՛ կեցիր , քիչ մ՛ ալ կենան տէ անանկ
թո՛ղ դան :
- Աճէլէ կընեն կոր , բոստայի օր է , հէմ
ալ բոլիցա ունինք վճարելիք կըսեն կոր :
- Կամաց կամաց , այսօր չըլլայ տէ՛ վաղը
ըլլայ , գործերնին տեսնելու օր մի կը պակսի .
հէմ անոնց գործը մերինէն էւելէ . մենք

Դրան մարդիկ իքէն եկեր ենք զիրենք դա տելու :

— Մեզի համար կըսէին թէ , էֆէնտի եղբայր , աղգասէր չենք , թո՛ղ տեսնեն ահա ինչպէս բաներնիս դործերնիս ձգեր աղգասի բաբար եկեր ենք քաղ. ժողովը դատելու :

— Կը ներէք էֆէնտիներ , եթէ դատել է մեր պաշտօնը , քաղ. ժողովը չէ միայն դատելիքնիս , այլ Պատրիարքն ալ :

Ի՞նչ , մեղայ ըսէ . Պատրիարքը դատե՞լ մի , ո՛րակից կառնես այդ . քու ընդհ. ժողովդ տեսնենք կընայ մի դատել Պատրիարք մը : Պատրիարք մը դատելու համար ամբաստանու թիւն պէտք է , ամբաստանու թիւն եղած ա տեսն ալ ֆորմալիթէն տեղը տարուած ըլլալու է :

— Սըլինք ներս կանչեցէք նայինք :

— Կեցէ՛ք էֆէնտի , եթէ հարկ ըլլայ այս մարդոցը սպառնալիք պիտի ընե՞նք :

— Տարակոյս մի կայ , մինչեւ անդամ պիտի դատաւարտենք :

— Հարկաւ , պիտի բանտարկենք ալ :

— Չեմ կարծեր որ այդ իրաւասութիւնը ունենանք :

— Մենք ընենք տէ , դուն կենէ մի կարծեր , քուէով չէ մի . ծօ՛ , սըվոնք շուտ ներս կանչէ :

ՏԵՍՍՐԱՆ Դ.

— Նստեցէք . — Ո՛չ մի՛ նստիք . — Սանկ հրամեցէք . — Նա՛նկ հրամեցէք :

— Դուք քաղ. ժողովոյ անդամներն էք եղեր հա՛ . լաւ . ան չէ ամա՛ , ո՛ւր տեղացի էք , Պօլսեցի՞ք ամենքդ ալ , չէնէ գաւառացի ալ կայ մէջերնիդ :

— Մէջերնիս Պօլսեցի ալ կայ , գաւառացի ալ . բայց ի՞նչ ըսել կուզէք :

— Ան մեր գիտնալու բանն է . — Ո՛ր թուականին ծնած էք . — Արհետնիդ ի՞նչ է : — Ո՛րչափ քարիթալ ունիք . — Քրէտի ի՞նչտար ունիք . — Ամուսնացեա՞լ էք . — Զաւկըներ ալ ունի՞ք . — Հէլէ քիչ մը դուրս ելէք նայինք :

ՏԵՍՐԱՆ Ե.

— Ասանկ ամենուդ ալ խօսիլը պատշաճ չէ կարծեմ , եթէ կարելի է թոյլ տուէք ինձ յանուն Յանձնաժողովոյ ես խօսիմ իրերեւ պտենապետ :

— Ո՛չ , չենք ընդունիր , ամենքս ալ պիտի խօսինք :

— Թողունք որ Ատենապետը խօսի :

— Ո՛չ , չենք թողուր որ ան խօսի :

— Գոնէ հարցնելիքնիս որոշենք :

— Այդ ալ կարելի չէ . ամեն մարդ ի՛ր ուղածը հարցնելու աղատ է . այս հարցաքննութիւն է , ուրիշ բան չէ . դատենք պիտի :

— Բայց . . .

— Հէլէ ներս կանչենք տէ մենք հարցնելիքնիս գիտենք , Ծօ , սա՛ քաղ. ժողովոյ անդամները ներս կանչէ :

ՏԵՍՐԱՆ Զ.

Ի՞նչու համար մեր Ամենապատիւ Սրբաշան Պատրիարքին հետ անհամաձայնութեան մէջ էք :

— Որովհետեւ Ս. Պատրիարքը՝ վանայ առաջնորդ Պօղոս վարդապետը ժողովներուն չը հարցուցած , դատաստանի չենթարկած աքսորել տուեր է :

— Էյ ձեզի ի՛նչ . ձեզ աքսորել չէ տուեր ա՛ . դուք Պօղոս վարդապետին փոխանորդն էք :

— Ո՛չ , փոխանորդը չենք , բայց Սահմանադրութեան դէմ է որ Պատրիարքը ինքն իր զխուռն մարդ աքսորել տայ . կարելի է այդ մարդը անմեղ է . դատաստանը կընայ յայտնել այդ մարդուն յանցանաւոր ըլլալը . մէկ խօսքով առանց ժողովի ատանկ բան ընել չըլլար , Սահմանադրութեան դէմ է . հին ատենները կըլլար ատիկա :

— Դուք Պօղոս վարդապետին փոխանորդըն էք ըսի :

— Ո՛չ , բայց . . .

— Ուրեմն վերջացուցէք այդ խնդիրը :

— Բայց . . .

— (Զանգակահարութիւն) խօսք չունիք այդ կէտը վերջացած է : Ի՞նչ է միւս կէտը :

— Ս. Պատրիարքը առանց ժողովներուն հարցընելու Երուսաղիմայ Պատրիարքին հեռադիր քաշեր է որ թող տայ լատինաց մեր Ս. Յակոբայ վանքին մէջ պատարագ ելու . թէ և Երուսաղիմայ Պատրիարքը մտիկ չէ ըրեր , քակոյն եթէ Ս. Խրիմեանի ականջ կախելու ըլլար , օր մը Ս. Յակոբայ վանքը ձեռքերնուս կերթար . ասկէ ի զատ առանց ժողովոյ որոշմանը ասանկ ծանր խնդրոյ մէջ Ս. Պատրիարքը ինքնին տնօրինութիւն չկրնար ընել , Սահմանադրութեան դէմ է . քառսուն տարի առջի միապետ Պատրիարքներն անդամ ասանկ բան չէին ըներ :

— Կեցէք , ատոր պատասխանը ես պիտի տամ . նախ Ս. Յակոբայ վանքը համայն Հայոց ազգին է , մինչդեռ դուք Թուրքիոյ Հայոց միայն իրաւունքները պաշտպանելու պաշտօն ունենալով , չէք կարող իրերեւ Թուրքիոյ Հայոց կեդ. վարչութիւն՝ պաշտպանել համայն Հայոց սեպհականութիւնն եղող Ս. Յակոբայ վանքը : Դալով Սահմանադրութեան դէմ եղած ըլլալուն , կրտսմ ձեզ թէ , Ս. Պատրիարքը ինքնին կրնայ տնօրինել իր ուղած գործերը , պատասխանատուութիւնը իր վրայ առնելով :

— Բայց . . .

— (Զանգակահարութիւն) խօսք չունիք : Ուրիշ ի՞նչ ունիք ըսելիք :

— Ս. Պատրիարքը ուղածին չափ ստակ կուղէ առնել :

— Հարկաւ պէտք կունենայ որ կառնէ . հէմ ստակի խնդիր յարուցանելը ի՞նչ խայաղի բան է . ինէ օրինակ առէք , ստակը բուլի չափ աչքիս չերեւնար :

— Բայց առածը մեր ստակը չէ , աղքատին՝ իր հացէն կտրելով ազգին պիտոյիցը համար նուիրած դրամն է , կտրեսնէ մէջէն արիւն կելլէ . մենք ի՞նչպէս կրնանք այն դրամները շուայլաբար Պատրիարքին քմացն ու հաճոյիցը զոհել . ամիսը տասն հազար զրշ. կապ

ուած է իրեն , պղտիկ դումար մը չէ , քսան քէսէ ստակ ըսել է , չի՞բաւեր կոր , որ ատկէց եւել այնչափ ստակ կառնէ կոր , որով այսօր մեծիակ դումար մը ազդին պարտական մնացած է . լուսահոգի Պողոս Պատրիարքը քանի տարիներ օրը 450 զրշ. միայն կառնէր կեդր. սնտուկէն , որ ըսել է ամիսը 4500 զրշ. և այդչափով կը բաւականանար . կարելի է այն ատենի Պատրիարքարանի վիճակը ասելի բարւոք էր :

— Չըսի՞ ձեզի թէ ստակի խնդիր յարուցանելը պայաղի բան է . հէմ քէսի՞նէ տիր քի պուտու նէ օլսուն . կեդր. սնտուկ ըսածներն ուղ. մէջ ի՞նչ կայ որ ինչ առնէ :

— Կը ներէք . . .

— (Զանգակահարութիւն) խօսք չունիք : Դեռ ըսելիք ունի՞ք :

— Ս. Պատրիարքը կուղէ Սահ կաթողիկոսին վիճակը կեդրոնէն բոլորովին անկախ ընել իւր վիճակի առաջնորդաց ընտրութիւնն ու վաւերացումը անոր թողով :

— Սղէկ ա՛ , ձեր ալ ուղած բանը չէ՞ր , մարդը բլաննիս կը գործադրէ կոր , դէ՞ կընէ կոր , այդ մասին երբեմն դուք ալ մեզ համա միտ էիք . Սահ կաթողիկոսական ընտրութեանն ու վաւերացմանը ժամանակ այս բլանին գործադրութեանը օժանդակներէն էիք . Էջմիածնայ կաթողիկոսին բողոքը խեղդելու համար գաւառական հարստահարութեանց խնդիրը հանրադրութեամբ մը առաջ անցընողը դուք էիք . Էջմիածնայ իրաւունքը պաշտպանող երեսփոխանները ժողովէն դուրս նետել տալու համար անոնց դէմ սպառնալեօք լի հանրագիրը Մասիսի մէջ հրատարակել տուողը դուք էիք . վերջապէս ամեն բան յաջողցնելէ ետեւ ընդհ. ժողովոյ ատենը գոցուելուն՝ ի շնորհակալութիւն ձեր անխնջ աշխատութեանցը յէքիլ Տէրպապան ձեր ճակատն էր որ պաղաւ , մերը չէր . վերջապէս չենք հասկընար ի՞նչ զարմանալի փոփոխութիւն է այս , փոխանակ մեր Խրիմեան Հայրիկէն շնորհակալ ըլլալու կը գանգատիք :

— Բայց . . .

— Բայց մայր մտիկ չենք ընել, այս մասին յանցաւոր էք :

— Իրաւունք ունիք, ճշմարտութեան ի՞նչ կրնանք ըսել. մեր ալ խիղճը մեզ կը տանջէ. եթէ մեծ սխալ մ'ունեցանք մեր ազգային պաշտօնաւարութեանը միջոցին՝ այն ալ այդ է :

— Ալ ըսելիք չունի՞ք ա :

— Մե՛ր որոշումները չը գործադրէ՛ր :

— Է՛հ, չը գործադրելու որոշումներ ըլլան նէ ի՞նչպէս գործադրէ :

— Եթէ այդպէս եղած ըլլայ, իր պարտականութիւնն է չը գործադրելուն հետ մէկտեղ խնդիրն անմիջապէս ընդհ. ժողովոյ ատենը հանել, որովհետեւ Պատրիարքը ժողովներուն որոշմանցը մեքենաբար գործադրիչն է :

— Է՛յ նոյնչափ ալ ձեր պարտականութիւնը չէ՛ր անոր չը գործադրելուն դէմ ընդհ. ժողովոյ ատենին բողոքել. ի՞նչու մինչեւ հիմայ չը բողոքեցիք :

— Հոտ ապուր կերանք. բայց մենք ալ մեր մտածմունքներն ունէինք, խոր արմատ արձակած ծառ մը դիւրին չէ արմատախիլ ընել . . .

— Ի՞նչ որ ալ ըլլայ, այդ մասին դուք յանցաւոր էք, մինչեւ հոս հասցնելու չէիք դործը, ծեծ ու բետ դեռ չեղած, պատեհ առիթները ձեռքէ չը փախցնելով անհամաձայնութեան խնդիրնիդ ընդհ. ժողովոյ ատենը հանելու էիք :

— Եթէ կարող ըլլային այդ ընել, իրենք ալ տիրւումս կը ըլլային, ան մենք ենք որ այդ հաշիւները կընենք. անանկ չէ՛ք ֆէնտի եզրայր :

— Ա՛յ ալ կայ ետ : Ալ ըսելիք չունիք ա :

— Ի՞նչպէս չունինք. ըսելիքնիս ասկէ ետեւ է : Ժողովոյն որոշումը պարունակող նամակը պատուած է, որոշումը չը գործադրելու համար, ասկէջ աւելի ի՞նչ մեծ նախատինք ժողովոյն համար :

— Է՛հ, թուղթ ըսածդ կը պատուի, քար ու փայտ չէ որ չը պատուի. հէմ ատոր մէջ ձեզի ի՞նչ նախատինք կայ. եթէ նախատինք մը

կայ ալ նէ, ձեզի չէ՛ թղթին է :

— Բայց ատոր մէջ կրկին յանցանք կայ . . .

— (Զանգահարութիւն) Խօսք չունիք ատոր վրայ. դեռ ուրիշ ըսելիք ունի՞ք :

— Ս. Պատրիարքը խարդախ անուանեց զԲաղ. ժողովը :

— Օ՛, Օ՛, այդ անձնական խնդիր մ'նէ մենք անձնական խնդիր չի պիտի քննենք. մեր պաշտօնը Ս. Պատրիարքին Սահմանադրութեան հետ ի՞նչ փառուած ըլլալը քննել է. եթէ երբէք տեղի ունեցած է այդ պիտի բան մը, և որովհետեւ կը տեսնենք թէ ձեր ամբաստանութեանցը շարքին մէջ չկայ կէտ մը որ Սահմանադրութեան խրմբան Սրբազան պատրիարքին Սահմանադրութեան ոգւոյն դէմ փառուած ըլլալը ասպնդուցանէ, ուստի ձեր ամբաստանութիւններն անհիմն են և դուք արժանի էք դատապարտութեան, որ պիտի անօրինուի ընդհ. ժողովոյ կողմանէ. թէ և ինծի մնար նէ ես կը դատապարտէի ձեզ և յաւիտեան ազգային գործերու մէջ չմտնելիդ կը վճռէի, ո՛ղորմելիներ. էֆէնտիները հալածել ուղեցիք պահ մը ազգայն ժողովներէն, զանոնք արտաքսել երազեցիք, տեսանք հիմայ անոնց ոյժը, անոնք եկան դարձեալ ձեզ դատելու :

— Բայց ի՞նչ կը նշանակէ Սահմանադրութեան ոգւոյն դէմ չգործել, զոր Ս. Պատրիարքն ալ շատ անգամ կը թոթովէ, խաղի տեղ կը դնէ դիմացիները. ատիկայ Սահմանադրութիւնը ըրաֆը դնել է, զեղծմանց բաց դուռ ձգել է, գէշ չէ, թող ուղածը ընէ, և երնէ այս Սահմանադրութեան ոգւոյն հակառակ չէ ըսելով օձիքը ձեռքերնէս պրծէ, այս ամբաստանութեանց կէտերուն ո՞րը Սահմանադրութեան ոգւոյն դէմ չէ, ո՞ր Սահմանադրական Պատրիարք այս բաները կընէ . . .

— Բարոյ կուտաք ի՞նչ կընէք :

— Ո՛չ այլ կը բողոքենք Պատրիարքին :

— (Զանգահարութիւն) Խօսք չունիք :

— Դեռ չատ ըսելիք ունինք . . .

— (Զանգահարութիւն) Ատենը գոցուած է :

ՍՐԻԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆ

Սրիկայութեան փաստաբանը, մեր Սել-
յանի և Յեղեթիանի վերնագրով մէկ յօդ-
ուածին դէմ, ճշմարտութիւնը վերնագրով Սրի-
կայութեան փիլիսոփայութիւնն դատաւարութեան
ընդդէմ, կըսէ թէ,

“ Գողութիւն, մարդասպանութիւն, սրի-
կայութիւն, ապստամբութիւն և յեղափո-
խութիւն, ամեն ալ իրենց արդարաւանքի
կողմն ունին ”.

Մեր փաստաբան փիլիսոփայն այս մեղա-
պարտ փիլիսոփայութիւնը ընելու յանդգնու-
թեան անոր համար կեղծ, որպէս զի իր գրք-
դռամաք, յուլիս 34 ի Պատրիարքարանի մէջ
տեղի ունեցած դատապարտելի դէպքին յան-
դրգնող իր քանի մը հարգաւորներն պաշտպանէ.

Բայց խելքը չը հասնիր խեղճ փիլիսոփային,
որ այդ յօդուածով, իր ինկած նօսրագոյն
գուրբէն ելլեմ ըսելն իրեն, աւելի խորագոյն
գուր մը կընկնի.

Օրագիր, դու քու այս վարդապետու-
թեամբ, քու մարդամեքենաներդ, անուղղա-
կի, ի հողութիւն և ի հարգապանութիւն ալ յորդորած
կըլլաս, խոտտովանելովդ հանդերձ որ դու ես
եղեր զանոնք յանուն յեղափոխութեան, ի սը-
րիկայութիւն և յապստամբութիւն յորդորողն.

Ոստիկանութիւնը չիմանայ.

Խեղճ մարդ, ետքը մեղի պիտի անիծես,
որ պատճառ եղանք քու դատապարտու-
թեանդ.

Ողորմելի փիլիսոփայութիւն.

Օրագրի բոլոր փաստը սըւոր վրայ կը կա-
յանայ որ կըսէ թէ “ Երբ գործադիր իշխա-
նութեան մը գոնթրօլը ժողովրդեան կամ
անհատի մը գիւրամատչելի չէ, գործադիր
իշխանութեան դէմ ապստամբութիւնը իրա-
ւունք է ”.

Օրագիր, խնդիրը միայն այլալեւ.

Պատրիարքը զՍամաթիացիս ոմանս և զիս-
տը-գիւղցիս ոմանս փաղ ժողովոյ դէմ իրեն
գործիք ընել ուզեց, անոնց նոյն ժողովոյ սե-

ղանին վրայ ունեցած խնդիրներէն առիթ
առնելով, և զանոնք նոյն ժողովոյ ամենէն
գործունեայ երկու անդամոց դէմ գրգռելով.

Դու միջնորդ եղար Պատրիարքին այս գըր-
դուութեան, վէքիլի ձեռքը.

Այդ երկու անդամոց դէմ եթէ բան մը ու-
նէին ատոնք, փաղ ժողովը անպէտք էր անոնց.

Եթէ փաղ ժողովոյ դէմ դանդաղատ ունէին,
ընդհ. ժողովը անպէտք էր անոնց.

Այս հարցումներուն ԱՅՈ կարենալ պատաս-
խանելովդ է միայն, Օրագիր, որ կրնաս սրբել
սրիկայապետութեան դրոշմը քու ճակատդ.

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՋԵՐՄԵՆԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Վէրք մը թէ բարոյական ըլլայ և թէ՛նիւ
թական պէտք է յայտնուի որ բուժ գտնէ
կըսէր, նրբամիտ գրագէտ մը, չեմ յիշեր ուր
տեղ և իրաւունք ունէր.

Վէրք մը սքօղելն անոր տարածումը դիւ-
րացնելու, և բոլոր մարմինը թիւնաւորելու
միայն կը ծառայէ, և չկրնար երբեք հետե-
ւանք մը ունենալ: Մեր կրօնական ժողովը
այս ճշմարտութեան թափանցելու շատ տրա-
մագիր չերեւիր, և կը կարծէ թէ խոհեմու-
թեան պարտք մը կատարած կը լինի, վարա-
դուրելով իրենց կողմանն անաթան եկեղեցա-
կանաց կողմէ գործուած այն զեղծումներն ու
ապօրէն արարքները, որոնք բարոյական ծանր
վէրքեր կը բանան ազգին մարմնոյն վրայ.

Հարցուր այս քաղաքականութեան շար-
ժառիթը, փնտռէ անոր պատճառը, և ահա
պիտի ըսեն քեզ թէ եկեղեցւոյ անարժան պաշ-
տօնէի մը գործող քննութիւնը հրապարակուի-
լը, անոր համար արձակուած դատապարտու-
թեան վճիռը պարզփառ ժողովրդեան գայթակ-
ղութիւնն է, և եկեղեցւոյ համայն պոռտօնէ-
ից նախապինք մը, ուստի պէտք չէ խնդիր
գրգռել.

Այս գաղափարը որքան թիւր՝ այնքան վը-

նախարարներ եղած է միշտ, վասն զի այդ դադար փոքրին գործադրութեան հետեւութեամբը անկարգութիւններն, մոլութիւններն աւելի քօջալեր, տարածամուհաչակ կը դառնան, և եկեղեցական դասը իւր ծոյն անպատիժ սընոցանելով անարժանն ու մեղաւոր տըլ աւելի կը վնասէ իւր պատկառելի դիրքին, քան պատժելով զայն արդարութեամբ:

Կրօն. ժողովը որ սահմանադրապէս պաշտօն ունի կրօնական զգացումը զարգացնել աղգին մէջ, եկեղեցեաց ու եկեղեցականաց բարեկարգութեան հսկել, արժանաւոր ու բանիրուն վարդապետներ հասցնել, Սահմանադրութեան իրեն համար գծած այս մեծ և ծանրակշիռ պարտաւորութիւնները կատարել կարծեց, երբ ասկէ քանի մը տիւս առաջ ալ դային ծաղրաբան թերթերուն աղբարարագիր մը ուղղեց, կրօնաւորներու վերարկուէն անդին իրենց երգիծանաց նիւթ վնասելու համար: Եւ երբ վերջերս Ղազար վարդապետի խալախը տրիարար պաշտպանեց:

Այսպէս կրօն. ժողովը ամեն բան մէկուսի դնելով՝ միայն եկեղեցականաց պատուոյն նախանձախնդիր հանդիսանալ ուղեց, այնպիսի եղանակաւ որ, որ իւր նպատակին չը տանիր զինքը:

Եւ սակայն կրօն. ժողովը ինչպէս հաշտ աչօք կը նկատէ, ինչպէս անտարբերութեամբ կը դիտէ որ Հայ վարդապետ մը անբարոյականութեան յանցանաց ամբաստանութեամբ դատուի այսօր քաղաքային իշխանութեան դատական ատենին առջեւ:

Եթէ կրօն. ժողովը բաւական փորձ և լոյս չունի իւր բռնած սկզբան ձախողութիւնը հասկնալու, ահա՛ նոր դէպք մը իրեն, որու ինք տեղի տուաւ, և ամեն դայթակղութեանց ու անպատուութեանց ինքն է պատասխատուն:

Եւ ինչո՞ւ համար:

Ասկէ առաջ նոյն վարդապետին դէմ ծանր ամբաստանութիւն մը, և բողոք մը տեղի կուներնայ, խնդիրը կրօն. ժողովոյ ատենը կենէ, սակայն կրօն. ժողովը չուզեր անաչառ դա-

տաւորի մը պէս քննել այդ ծանր ամբաստանութիւնն, այլ խնդիրն ամիսներով կը պահէ իւր դիւանին մէջ, թերեւս այն դիտմամբ որ յետոյ ընկրկի նա իւր դասէն, և խնդիրը մուսայութեամբ լուծուի:

Սակայն ամբաստանողը կրօն. ժողովէն յուսահատ՝ քաղաքական իշխանութեան պատժական ատենին կը դիմէ, և հոն վարդապետըն ու ինք դէմ առ դէմ դասի կը մտնեն, ամբաստանութիւններն իշխանութեան առջեւ կը պարզուին, ինքնա՛ տեղի կունենայ, և պատժական ատենը պաշտօնական դիր մը յուղարկելով ի Պատրիարքարան, այս խնդրոյն վերաբերող թղթերն կը պահանջէ, վարդապետին դէմ բացուած այս ծանր դատը ի գլուխ հանելու համար:

Ահա ասիկ կրօն. ժողովոյ ձախող սկզբանց հետեւանքը, ահա ասիկ իւր ջերմեւանդութեան արդիւնքը:

Չէնք գիտեր թէ ինչ ելք պիտի ունենայ այս ցաւալի դատը, չէնք կրնար գուշակել թէ ամբաստանեալ վարդապետը ակնկալը պիտի ելնէ դատարանէն դուրս թէ բաց ճակատով, այլ միայն կուզեմք ծուռ սկզբան մը հետեւութիւնը նշանակել, և կրօն. ժողովոյ գիտցնել իւր մոլոր քայլը:

Կրօն. ժողովը պարտաւոր էր անկողմնակալութեամբ քննել այդ ամբաստանութիւնը, և եթէ վարդապետը զրպարտուած էր, անոր անմեղութիւնը հրատարակել, իսկ եթէ մեղապարտ էր, պատժել զայն, և ի բաց մերժել այն եկեղեցւոյ խցէն, որու անարժան է ծառայել:

Կրօն. ժողովը ոչ մին ըրաւ, և ոչ միւսը, կարծելով թէ եկեղեցականութեան պատիւը կը պաշտպանէ այս կերպով, և ահա այսօր քաղաքական իշխանութիւնը կրօն. ժողովոյ գործը կը կատարէ, և ծանր յանցանօք ամբաստանեալ Հայ վարդապետ մը կը դատէ:

ՎԱՀՐԱՄ

ՄԱՍԻՍԻ ՆԻՕՁԸ

Մասիս՝ Շահ-Հիսսէյինի երեսէն ազդին մէջ խաղք ու խայտառակ ըլլալով, Բեապէյին հողէն փախաւ, Պէշիքթաշ անցաւ, որ իր սիրական դահիճէն քիչ մը աւելի հեռու գացած ըլլայ, Բայց ընկերացողները կը յիշեն, որ Մասիս ատենով Պէշիքթաշի դպրոցը տակն ու վրայ ընկէն ետեւ, անկէ ալ իսկիւտար փախած էր. հիմայ ալ նորէն Պէշիքթաշ վաճառուելու համար գնաց չէնէ հասարատուն կենալու պայմանաւ, Չգիտենք ամա, կռիւի սորված փորկը չ'կրնար երկան ատեն խելօք նստիլ:

Բլաթէլին ու Բիշաթէլին տարբերութիւնն ի՞նչ է:

— Բլաթէլ դաւ մը կըսուի, ինչպէս ժամանակաւ Օտեան էֆէնտի բղքտեց դաւ մը, և Մասիս ալ արձագանք եղաւ, իսկ Բիշաթէլ կըսուի Մասիսին՝ Յուդայ վարդապետին հետ ձեռք ձեռքի տալով նոյն իսկ իւր խօսքով դադան անուանեալ Շահ-Հիսսէյինի ձեռօք ամբողջ դաւաճի մը ժողովուրդը պատառել տալուն, մէկ քանի ոսկւոյ կաշառակերութեամբ նոյն իսկ Օրադրի վկայութեամբ:

Օրադիր կը խոստովանի, որ թնդանօթի՝ անուումը արձակմամբ ողջունատրութեան, թնդանօթի հարսաձներով ողջունելու չըսուիր եղեր:

Օրադիր՝ եթէ ամեն խնդրոյ մէջ ասանկ վարուի, Օրադրի հետ համաձայնութիւնն իսկ մօտ է:

ՆԵՐՍԷՆ-ԴՐՍԷՆ

90 տարեկան ծերունի մը, անցեալները ծանր հիւանդ կը պառկի. քանի մը օրէն քիչ մը խելքը գլուխը գալով, պատուհանը կը նշարի փողոցը տեսնելու համար, փողոցը անցնող

դարձողներուն մէջ կը տեսնէ որ՝ ժամկոչ մը տանը դրան փակեր կայներ է, հիւանդին սիրտը տակն ու վրայ կըլլայ մահը միտքը գալով, հետեւեալ օրը դարձեալ ժամկոչը դուռը կը տեսնէ, և բարկանալով սա դուռը կայնող ժամկոչը ինծի կանչեցէք կըսէ. ժամկոչը վեր կելլէ հիւանդին սենեակը կը մտնէ:

— Պէ ախպար, քանի մը օր է տանս դուռին մօտերը կը պըտըտկիս ի՞նչ կայ մեռնելունս կըսպասես:

— Ծառայ եմ աղա՝ մենք ծառայներդ պաշխա քեար քիսպ մը չունինք, միայն ասանկ բաներու կըսպասենք:

— Աստուած պէլատ տայ, դուն փարա պիտի վատըրկիս տէյի մեռնելուն է մի, իշտէ քեդի ոսկի մը տամ տէ բանդ դնայ:

— Ծառայ եմ աղա չեմ ընդունիր, անոր անուշ տեղը խորամանքդ առ Աստուած փութելու ես, կը պատասխանէ ժամկոչը:

— Ծառայ եմ Հայր սուրբ:

— Աստուած օրհնէ, ի՞նչ կայ խեթ է:

— Դրիգոր աղան յատկապէս սուրբ աջերնիդ համբուրելով սա թօփ մը էնթարիցուն խրկեց Չեր Սրբազնութեանը, կիրակի օրուան պատարագցուն համար:

— Յատկապէս բարեւ ըրէ Դրիգոր աղային ըսէ որ ինծի էնթարի պէտք չէ. աս էնթարիցուն տեղը թող ստակ խրկէ:

— Կոմիկ աղա, եկու սա տեղէն մէյմէկ պիրա խմենք, մինչեւ որ օմնիպիւսը դալու ըլլայ նէ:

— Չեմ կրնար:

— Ինչո՞ւ համար:

— Վասն զի քովս միայն երկու զուրուշ ունիմ, ան ալ պիրային տամնէ վերջը քալելով վեր ելլելու է, այս ալ ինծի մեծ անպատուութիւն է:

— Ի՞նչ տուտու, այս գիշեր միտաֆիր պիտի գայ, կերակուրները շնորհքով բաներ ըլլան, տեսակներն ալ շատ ըլլայ:

— Ի՞նչ կըլլանք կոր ճանքմ, աս ո՞վ է եկողը:

— Մեծ մարդ է, սոսկալի գիտնական վիճիտփայ մըն է:

— Անանկ է նէ երկու տեսակ կերակուրը բաւական է, վիճիտփայները շատ բան չեն ուտեր:

— Բարի ես եկեր, միւսիւ տօքթօր:

— Բարի տեսանք, Մարութէ աղա:

— Է՛յ տօքթօրութեան սկսեցիր, հիւանդ կըռնացունեն կոր:

— Է՛հ, սանկ նանկ, վիճնայէն գալէս ի վեր որ հիւանդը գարմանցի նէ մեռաւ, բայց այսու ամենայնիւ արդէն մեռնելու վիճակին հասած էին երբ ինձ յանձնեցին նէ. դուն բան մը ունի՞ն նայել տալիք:

— Բան մըն ալ չունիմ. ես պարապ տեղը մեռնելու միտք չունիմ:

— Պանա պագ զապթիյէ, շու ատամը տա գալորը:

— Ծօ խենթեցա՛ր Մարտիրոս աղա, մենք բարեկամ չե՞նք մի, քանի մը օր տահա սպասես նէ չըլլար:

— Է՛յ ի՞նչ ընեմ, ինծի հիմա զապթիյէին տուին, ես ալ քեզ կուտամ, դուն ալ ճամբան պարտատէրդ տեսնելու ըլլաս նէ ան տուր, հազոր զապթիյէն ալ հետերնիս է:

Օ Ր Ա Յ Ո Յ Յ

1874

ԹՈՒԱԿԱՆԻ

ՏՊԱԳՐԵԱԼ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԷՄ

ԹԻՅ ՊԼԱՍ

ԵՂԵՐԳ

ՎԻՔԻՐՈՒ ՀԻԿՈՅԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ԹՈՒՍԻՆԵԱՆ

ԼԱՅՈՒԹԵԱՄԻ ԼԵՂԵԱՄԻ

կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով:

Գին կէս արծաթ մէհիտ:

ԽՕՍԻ

ՀՐԱԺԱՐՄԱՆ

ԽՐԻՍՏԻԱՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԹԻ ՀԱՅՈՑ

ՅԱՏԵՆԻ

ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

Ի ԿՐԵՄԼԵ ՆԱՍԻ

ՅՅ ՕԳՈՍՏՈՍ 1873

Ս. Պատրիարքի՝ վերջին ընդհ. Ժողովոյ մէջ խօսած հրաժարագրին օրինակը Արամեան տպարանէն մասնաւորապէս տպուած ըլլալով կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով:

ՇԱՐԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

ԳԷՈՐԳ Ծ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ռ. Յ. ԲԻՐԻՔԵԱՆ